

GOEDE VADERS WIJZEN NIET

Voor mijn moeder en mijn vader

1

De vader

OP HET STRAND van Oostduinkerke spoelde een potvis aan. Wat zich nog maar net geleden als een sierlijke duikboot onder de zeespiegel had bevonden, om daar in slow motion met rust gelaten te worden door alles en iedereen, lag nu plompverloren met zijn bek nog wijd open van het naar adem happen op het grauwste stuk strand aan deze kant van de Noordzee. Waterdieren zien er altijd doder uit als ze vlak bij het water liggen. Onbeholpen. Gefaald. Zijn moeder moet het hem ontelbare keren ingepeperd hebben: ‘Wat je ook doet, blijf in het water.’ Hoe moeilijk kon het zijn.

Was hij nieuwsgierig geworden naar wat er zich op het land afspeelde? Had hij zijn grote kop gek laten maken door een soortgenoot met slechte bedoelingen die hem fantastische verhalen fluisterde over hoeveel spannender het leven daarboven was? Moest hij vluchten? Waarvoor dan? Hoe uitzichtloos moet zijn situatie geweest zijn? Noodlottig, dat zeker. Zoals mensen die van de zevende verdieping uit het raam van een brandende torenflat springen, een pijnlijke en trage dood ruilen voor een zekere snelle. Was het een wanhoopsdaad? Hoe kan een volkomen onbelast wezen het leven beu zijn? Of was het een flater?

Een dodelijke vergissing? Een catastrofaal malheur? We zullen het nooit weten.

Hij was dood. Dat was een feit. Het contrast tussen wat zich nu op het strand afspeelde en de volmaakte kalmte waarover dit beest zijn hele leven had kunnen beschikken kon niet groter zijn. Een walvis op het strand was eind jaren zeventig nog een evenement. De laatste keer dat er een beest van dat kaliber het land op was gezwommen, was alweer achtenveertig jaar geleden.

Half Vlaanderen nam de trein en ging kijken. Wie zo gek was om de auto te nemen, stond vast vanaf de afrit in Ramskapelle. Een enkeling liet zijn wagen achter en zette koppig, met de handen diep in de zakken, het hoofd tussen de schouders, zijn weg voort naar het strand, waar dagjestoeristen elkaar ondertussen opgewonden de zee in drongen.

Het was winter, wie stoemelings met zijn voeten in het water belandde, repte zich in allerijl terug naar de auto, of naar de dichtstbijzijnde tramhalte, om daar, vloekend van de pijn, opnieuw leven in zijn dode tenen te blazen. De lucht was zwaar, het kon elk moment gaan sneeuwen, golven beukten alsmaar dreigender in op de zeevering. Toch bleef de massa in dichte drommen toestromen.

‘Ze zijn nu al met honderdduizend’, alarmeerde de wijkagent een regionale nieuwszender.

Wie voor het geld kwam, was te laat. Een paar Canadezen die naar de Westhoek waren afgereisd om het graf van hun gesneuvelde voorouders te eren, waren als eersten bij het kadaver, nog voordat de krant en de televisieploegen de kans hadden om een verslaggever ter plaatse te sturen. De Canadezen gingen er met de tanden vandoor en trokken de darmen van het beest als scheepstouwen uit zijn lijf, op zoek naar amber, een goedje

dat je alleen in walvissen vindt en waarvan de prijs gelijk is aan die van goud. Hoe ze erin geslaagd waren zo snel zesentwintig tanden uit zijn bek te zagen, was een raadsel. Van de Canadezen zelf geen spoor.

‘Ze hebben zelfs hun rekening niet betaald’, jammerde de eigenaar van het hotel waar ze hun met potvisbloed doorweekte kleren in de badkuip hadden achtergelaten.

Over de vraag wat er nu met het dode dier moest gebeuren, liepen de meningen uiteen. Terug de zee in duwen was onmogelijk. Laten liggen was uitgesloten. De stank zou na enkele dagen niet te harden zijn. De burgemeester, een dunne man met een te grote bril, die klonk alsof er een natte kurk in zijn mond zat, liet in een interview voor de radio vallen dat ze erover dachten om de potvis op te blazen, om de stukken walvis dan van het strand te rapen, zodat ze in een naburig abattoir verwerkt konden worden. Het vooruitzicht op een ontploffende walvis lokte nog meer ramptoeristen naar het nu al overvolle strand. De chaos was nauwelijks te overzien. Het verkeersinfarct in de omgeving was het eerste in zijn soort. Dit hadden ze in de Westhoek nog niet meegemaakt. Ze waren daar nochtans wat gewend. Pas laat in de avond, toen er beslist werd het dier iets meer landinwaarts te begraven en zo de mensen alle hoop op een ontploffing te ontnemen, keerde de rust terug.

SOMMIGE DAGEN zijn onvergetelijker dan andere. Deze dag staat om een heel andere reden in mijn geheugen gegrift. Terwijl half Vlaanderen zich op een ijzig strand stond te vergapen aan een aangespoelde potvis, zat ik honderdtwintig kilometer daarvandaan in een Brussels café, waar ik van mijn sokken werd geblazen bij de aanblik van een heel ander soort dier. Ik zag haar

voor de eerste keer. Ik zag voor het eerst het wezen dat voor een lange tijd mijn leven zou beheersen, en net als de massa op het strand van Oostduinkerke, aan de andere kant van het land, kon ik mijn ogen niet geloven.

De zoon

ANDERE KINDEREN zijn elk jaar een paar dagen ziek. Ik nooit. Tot nu. Nu moet ik thuisblijven omdat ik heb gehoest. Ik durf te wedden dat ik besmet werd op het moment dat Rutger, een vreselijke jongen uit mijn klas, gisteren in mijn gezicht niesde. Opzettelijk. Hij spurte tijdens het eerste speelkwartier de halve speelplaats over, kwam vlak voor mijn neus staan, en niesde. Luid. Dat vindt hij grappig. Er zijn wel meer dingen die alleen Rutger grappig vindt.

Een hele week niet naar school op voorschrift van de dokter. 'Uw zoon is ziek, meneer Versluys', zegt de dokter, terwijl hij mij de doktersblik geeft.

'Ik heb geen zoon', zeg ik.

Vader moet lachen. Dat doet hij soms. Ik wil ook lachen, maar ik hoest. Dat doet hij ook soms.

Weer krijg ik de doktersblik. Deze keer komt hij van vader. Ik moet slikken, denk dat alles goed zal komen nu, dat ik in de watten zal worden gelegd. Vader zal me kippensoep brengen, of beschuiten met boter en bruine suiker, fantaseer ik. Hij zal voor mij zorgen in plaats van ik voor hem. Ik denk dat het dat is, kinderen moeten eerst ziek zijn voor ze van hun vaders de doktersblik krijgen.

Dan gebeurt het. Heel traag haalt de dokter een stapel smalle gele papiertjes uit zijn tas. Het zwarte leer van de dokterstas glimt in de lage winterzon die door het raam naar binnen valt. Zou hij het leer opblinken met schoensmeer, zoals vader dat af en toe doet met zijn zondagse schoenen? Onweerstaanbaar vind ik dat, dan kom ik heel dicht naast hem zitten, zodat de geur van schoensmeer de gaten in mijn neus vult. Dagen waarop vader zijn schoenen poetst, zijn mooie dagen. Dan gaan we ergens naartoe waar vader een goede indruk moet maken.

Met uiterste precisie legt de dokter het stapeltje gele papiertjes recht voor zich op het kanten tafelkleed van onze salontafel. Dan neemt hij een blauwe balpen van het merk Parker uit zijn binnenzak en tikt drie keer op de achterkant. Aan, uit, aan. Alsof de eerste 'aan' een test was. Alsof hij zijn balpen op het verkeerde been wilde zetten. Hij doet het alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Dan krast hij belachelijk snel twee getalletjes op het blaadje, krabbelt onderaan drie vlugge strepen die iets weg hebben van een scheve Eiffeltoren, en zet daar dan met veel vertrouwen een sierlijke krul doorheen. Vervolgens scheurt hij het bovenste blaadje uit het pakje en geeft het aan vader. De doordruk houdt hij voor zichzelf.

Vader haalt zijn portefeuille van hetzelfde zwarte leer als de dokterstas uit zijn achterzak en overhandigt plechtig een oranje biljet, waarna de dokter op zijn beurt een portefeuille uit zijn tas tevoorschijn tovert. Hetzelfde zwarte leer alweer, alleen is de doktersportefeuille langwerpiger. Dubbel zo groot als die van vader. Het lijkt alsof vader heel erg zijn best doet om er niet op te letten, maar ik heb gezien dat hij het gezien heeft, wat hij natuurlijk ook gezien heeft. Net als ik inadem om de situatie minder gênant te maken met een welgemikte

grap – dat het niet de grootte is die telt, maar de inhoud – zegt vader net iets te luid: ‘Dank u, dokter.’ Hij krijgt een blauw briefje terug. De dokter tikt, voor ze weer in zijn binnenzak verdwijnt, zijn balpen van het merk Parker uit, door, alweer, drie keer op de achterkant te drukken. Uit, aan, uit. Wat is er toch mis met die man? Ik hoop dat hij nooit in mij moet snijden, deze kwiet.

Nu de dokter zijn centen heeft gehad, acht hij het de hoogste tijd om te vertrekken. Hij staat op, schudt vader de hand en verdwijnt door de achterdeur.

Weg is de doktersblik, en weg is de dokter. Ik wil niet dat hij weggaat. Ik wil hem nog iets vertellen. Dat hij nog eventjes moet blijven omdat het ergens anders ook nog pijn doet, wil ik schreeuwen. Maar ik hoest.

Een hele week ziek thuis. Een hele week alleen met vader. Dat nooit meer. Omdat ik koorts heb, kan ik er niet voor hem zijn. Vader is helemaal in de war. Ik ben voor het kruisbeeld van Onze-Lieve-Heer gaan zitten om God te smeken nooit meer ziek te zijn. Wij hebben dat, in de gang, boven de deur van de wc, een kruisbeeld, een crucifix. Ik ben er vlak voor gaan zitten. Mijn lange broek, waar ik eigenlijk al twee maanden te groot voor ben, zodat ik mijn kousen zo hoog moet optrekken als ik kan, omdat anders mijn kuiten tevoorschijn komen, heb ik met veel moeite omhooggeschoven tot boven mijn knieën. Ik heb ergens gelezen dat je moet smeken op blote knieën. Baat het niet, het schaadt niet, denk ik.

Zo zit ik daar, te staren, te wachten op een teken. Een goddelijk gebaar. Zoals in de verhaaltjes die we op school moesten leren. In de Bijbel vliegt er altijd van alles in brand, is het geen braamstruik, dan zijn het wel de tongen van de apostelen. Voor mijn part mag het deze keer ons huis zijn dat in de fik vliegt.

Er gebeurt niks. Een hele tijd gebeurt er niks. Af en toe neem ik mijn koorts. Die zakt niet. Ik voel mij in de steek gelaten. En dan komt er spreken uit mij. Dan komt er smeken uit mij.

Gij
Hoe ge daar hangt
Zo langgerekt
Alsof ge iets wilt zeggen
Heel de tijd
En dan niets zeggen
Dat is het
Het is dat soort zwijgen
Waar ik lastig van word
Ik zal iets zeggen, Jezus
Gij die alles kunt bezien
Wat is het
Waar wacht ge op
Zeg iets
Niks?
Ik zal iets zeggen
Ge zijt een bangerik
Geen Rik
Bange Jezus
Ik niet
Nee
Ik ben sterk
Sterkerik
Vanaf vandaag
Zal ik stil zijn
Tegen U
Ge zult het zien

Dat is beloofd
En zwijg nu maar bang verder
Gij
Amen

Zo snel gaat dat. Een paar zinnen volstaan, en hopla, de vriendschap is gedaan. Dat is zo typisch vrienden, ze laten je zo gemakkelijk vallen. Een paar woorden, een paar welgemikte zinnen, en je bent vergeten, en je vergeet zelf.

Vaders zijn anders. Mijn vader in elk geval wel. Mijn vader is niet mijn vriend. Een paar zinnen volstaan niet, niet van hem, niet van mij. Zo gemakkelijk kom je daar niet van af. Dat is het probleem. Vaders kleven vast. Moeders niet. Mijn moeder niet. Ik heb ze nooit gekend, dus kan ze aan mij niet kleven. Wel aan vader. Dat zegt hij soms.

‘Plak niet zo’, zegt hij dan. Hij zegt het zelfs als ik slaap. Maar ik slaap niet, ik doe alsof. Dan hoor ik vader denken, hardop. Dat doet hij ook soms. Hardop denken en hoesten. Ook luid. Daarom moet hij van de dokter zoveel drinken, zegt hij. Tegen de hoest die gekomen is in de plaats van moeder.

NA EEN DIKKE WEEK ben ik genezen. Mag ik weer naar school. Naar het vierde leerjaar bij meester Walter. Ik kom opnieuw in de routine terecht. Elke dag begint weer meer op de vorige te lijken. Dat is goed voor vader.

Er zijn mensen die leven alsof elke dag hun laatste is, heb ik weleens gehoord. Wij niet. Vader en ik leven alsof elke dag de middelste is. Tot er weer iets gebeurt, tot vader weer een of andere ingeving krijgt.

Dan bouwt hij bijvoorbeeld een fontein in de tuin, of een hok om houtblokken in te stapelen. Of hij schildert voor de